БАЦЬКАЎШЧЫНА

ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")
Authorized by EUCOM Hqs Civil Affairs Division, 1. January 1951, Nr. UNDP 225
Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK
Printing Office: Buchdruckerei der Apostolischen Visitatur, München 8, Rosenheimer Straße 46a. — Telefon-Nr. 45 81 43
Circulation: 3500 copies. Sponsor: IRO
Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA"
München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 76 Нядзеля 18 лістапада 1951 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 5

Вышынскі паліць масты за сабой

Ведзеная Саветамі халодная вайна й выкліканыя ею камплікацыі прымусілі напасьледак заходні сьвет зрабіць апошнія станоўкія крокі дзеля ліквідацыі, а прынамсі злагаджэньня даведзенага да апошняй ступені напружаньня паміж Захадам і Усходам. Гэтым разам Захад пастанавіў дзеіць з поўнай станоўчасьцю, высоўваючы адначасна такія пляны й праекты, якія ні ў чым не паніжалі-б ані годнасьці Савецкага Саюзу ані ставілі-б яго ў горшае ў параўнаньні з заходнімі гаспадарствамі палажэньне. Прыймаючы такую пазыцыю, Захад даваў Маскве ўсе магчымасьці праявіць ейную добрую волю й даказаць на дзеле ўсе тыя слоўныя запэўненьні й пажаданьні, якімі ўвесь час апэравала савецкая прапаганда.

Форумам, на якім мелі быць канчальна выясьненыя ўзаемадачыненьні між Захадам і Усходам і зробленыя апошнія спробы прыйсьці да нейкага паразуменьня, была выбраная цяперашняя генэральная асамблея Задзіночаных Нацыяў, якой цэлы сьвет яшчэ далёка перад ейным пачаткам прыпісваў асабліва важнае значэньне. Ад імені ўсяго дэмакратычнага сьвету выступілі супольна тры вядучыя гаспадарствы: ЗША, Вялікабрытанія й Францыя. Новым зваротным пунктам у іхнай палітыцы было тое, што яны цяпер поўнасьцю адкінулі дасюлешнюю тактыку пасыўнага вычэківаньня на тое, якія крокі прадпрыйме Крэмль, каб потым у собскай абароне адбіваць ягоныя атакі. Захад пастанавіў цяпер ініцыятыву ў халоднай вайне пераняць у собскія рукі, наважыў ня толькі бараніцца, але й наступаць, перайсьці да контрафэнзывы. Але контрафэнзывы рэальнай і разумнай, у якой, ня ў прыклад савецкай кампаніі за мір, ня было-б дэмагагічных нападаў на праціўніка, абліччаных на танны прапагандовы эфэкт, але кіравала-б якой добрая воля й узаемныя ўступкі за цану такой-жа самай добрай волі ўсходняга партнэра.

Заходні праект сусьветнай бясьпечнасьці

Як выходны пункт у імкненьнях да зьмяншэньня небясьпекі новай сусьветнай вайны заходнія гаспадарствы высунулі праект зрэдукаваньня й далейшага абмежаваньня збраеньняў. Гэты праект, зь вялікім нецярпеньнем чаканы ўсімі дэлегацыямі ЗН, быў афіцыяльна прадстаўлены Задзіночанымі Штатамі, Вялікабрытаніяй і Францыяй 7 лістапада пленарнаму паседжаньню ЗН, пасьля яго адбыліся прамовы міністраў замежных справаў ЗША Эчысона перад пленумам ЗН і прэзыдэнта Трумана цераз радыё, у якіх было шырака зінтэрпрэтаванае становішча заходніх гаспадарстваў, занятае імі ў праекце, і быў заклікан Савецкі Саюз даказаць на дзеле свае мірные намеры.

Заходні плян ліквідацыі міжнароднага напружаньня складаўся зь сямі пунктаў, важнейшыя дамаганьні якіх наступныя:

Тры заходнія гаспадарствы, пакуль будзе трываць цяперашняе напружаньне, будуць уважаць за свой найвялікшы абавязак павялічаць і ў далейшым сваю абаронную сілу, неабходную для собскае бясьпечнасьці й бясьпечнасьці ўсяго сьвету, без каторай ня можа быць міру. Але гэтыя гаспадарствы ўважаюць, што загроза вайны зьменшылася-б і павялічылася-б бясьпечнасьць для ўсіх народаў, калі-б усе народы згадзіліся на супольную кантролю й агранічэньне іхных збройных сілаў, у тым ліку на палавіну мілітарных фармацыяў бясьпечнасьці й паліцыйных аддзелаў, і ўзбраеньняў, уключаючы таксама й атамную зброю. Гэтая рэдукцыя й агранічэньне збраеньняў мае адносіцца як да ўжо дасягнутага ўзроўня, гэтак і да збраеньняў у будучыні. Пры гэтым абмежаваньне збраеньняў павінна быць роўнае для ўсіх гаспадарстваў прапарцыянальна да агульнай колькасьці іхнага насельніцтва, прадукцыйных магчымасьцяў ці іншых крытэрыяў, якія-б выключалі перавагу адных гаспадарстваў коштам другіх. Дзеля аслабленьня ўражаньня, што кантроля й улік збраеньняў маглі-б пасягаць на сувэрэннасьць некаторых гаспадарстваў, чаго асабліва баяцца Саветы, прапануецца распачаць гэтую кантролю ад менш тайных родаў зброі й паступова пераходзіць да наступных.

Кантроля й абмежаваньне збраеньняў мусяць аднак быць папярэджаныя двумя наступнымі мерапрыемствамі: Праграма раззбраеньняў ня можа ўвайсьці ў сілу да часу, пакуль збройныя сілы Задзіночаных Нацыяў мусяць у Карэі змагацца з агрэсыяй. Усе палітычныя канфлікты, што падзялілі сьвет, мусяць быць таксама разьвязаныя адначасна з прыняцьцем праграмы раззбраеньняў.

Заходнія магутнасьці палажылі вялікі націск на тое, што яны заклікаюць да далёкайдучага раззбраеньня не із страху перад Савецкім Саюзам, але дзеля ўнікненьня новай зьнішчальнай вайны, небясьпечнай ў роўнай меры й для Саветаў. Гэтак міністар Эчысон у сваей прамове заявіў, што Захад зьяўляецца гатовым «выйграць бясьпечнасьць сьвету шляхам сваей пераважаючай мілітарнай сілы». І далей: «Савецкая палітыка прымусіла вольныя народы — заявіў Эчысон — павялічыць стан іхнага ўзбраеньня да граніцаў неабходнасьці дзеля собскае абароны. Аднак мы ня хочам ніякіх перагонак у збраеньнях. Мы гатовыя зрабіць усё, што ляжыць у нашых магчымасьцях, каб загарантаваць нашую бясьпечнасьць. Але мы таксама ня менш гатовыя, — як мы гэтаму ня раз давалі доказы — не прапусьціць ніводнай магчымасьці, якая магла-б прывесьці да рэдукцыі збраеньняў».

Прэзыдэнт Труман паказаў у сваей радыяпрамове на яшчэ адзін мамэнт, які прамаўляе за канечнасьцю далёка йдучых раззбраеньняў для цэлага сьвету. Ён напомніў, што як Захад, гэтак і Усход у ўзаемным перагоне збраеньняў выкідаюць на гэта вялізарныя сумы, што кладзе непамерныя цяжары на насельніцтва й спрычыняецца да ягонае галіты, ў першую чаргу да галіты насельніцтва Савецкага Саюзу. Прэзыдэнт ЗША выразна зацеміў, што ў выпадку прыняцьця праграмы раззбраеньняў, **«мы ў рамах Задзіночаных Нацыяў маглі-б распачаць іншую кампанію, якой мы ўсе жадаем — змаганьне супраць недастаткаў і людзкой галіты. Мы маглі-б распачаць у нашым пакаленьні найвыдатнейшы пэрыяд у гісторыі сусьветнага прагрэсу».**

А Вышынскі адказаў цынічным сьмехам

Праект раззбраеньняў, унесены Захадам як першы крок, што мог-бы адхіліць загрозу вайны й расчысціць міжнародную атмасфэру, быў сканструаваны так, што выключаў усякія заднія намеры, а быў накіраваны шляхам супольных і роўных для ўсіх партнэраў уступак да дасягненьня тых мэтаў, за якія ў сваей прапагандзе ўвесь час ваюе Савецкі Саюз — да захаваньня міру. І калі-б савецкая кампанія за мір апіралася на добрай волі й шчырасьці ейных ініцыятараў, дык сяньня Саветам не аставалася-б нічога іншага, як ахвотна прыстаць на заходні плян і даказаць на дзеле свае мірныя намеры.

Хаця ў шчырасьць гэтых намераў ніхто ўжо на Захадзе ня верыў і палітычныя дзейнікі Захаду былі згары прыгатаваныя на тое, што Саветы гэты плян, як і ўсякія пляны, прапанаваныя Захадам, адкінуць, уважалі аднак, што Вышынскі будзе ім моцна заскочаны й пастаўлены ў нявыгаднае палажэньне. Таму чакалі, што перад тым, як яго адкінуць, ён будзе змушаны аналізаваць усе ягоныя пункты, высоўваць контраргумэнты, вышуківаць у ім розныя скрытыя намеры, адным словам будзе старацца даказаць ягоную няпрыгоднасьць.

Тымчасам Вышынскі зрабіў шмат прасьцей. Ён, не ўваходзячы ў ніякую дыскусыю над праектам, у сваей прамове, сказанай 8 лістапада на пленарным паседжаньні ЗН, толькі цынічна расьсьмяяўся. У той час, калі мільёны яшчэ наіўных людзей заходняга сьвету чакалі зь нецярпеньнем слова Вышынскага, думаючы знайсьці ў ім іскру надзеі й успакаеньня перад навіслай загрозай новага сусьветнага пажару, Вышынскі, топчачы пачуцьці гэтых мільё-

(Заканчэньне на 4 балоне)

Збройныя сілы Атлянтычнага Пакту

Начальнік штабу галоўнакамандаваньня збройнымі сіламі Атлянтычнага пакту амэрыканскі генэрал Грынтэр нядаўна падаў заходняй прэсе справаздачу з десюлешняй разбудовы й далейшага плянаваньня Атлянтычных збройных сілаў Эўропы.

Галоўнакамандуючы саюзнай арміяй падчас апошняй вайны генэрал Айзэнгаўэр толькі на пачатку бягучага году абняў сваё новае становішча — галоўнакамандуючага збройнымі сіламі Атлянтычнага пакту. Яшчэ ў студзені абаронныя пляны Эўропы выдаваліся толькі ілюзыяй. Тады існавала яшчэ толькі праблема стварыць адзіную й згарманізаваную збройную сілу з розных эўрапэйскіх народаў, што жывуць на захад ад зялезнай заслоны. Хадзіла тады аб стварэньне такой збройнай сілы, якая служыла-б адзінай мэце — абароне традыцыйнае вольнасьці, якую стварыла Эўропа на працягу мінулых стагодзьдзяў і якую пасьпяхова абараняла перад рознымі загрозамі.

І вось за гэты кароткі час эўрапэйская армія Атлянтычнага пакту сталася дакананым фактам. Гэта сталася дзякуючы арганізацыйнаму таленту галоўнакамандуючага ген. Айзэнгаўэра, ініцыятыўнасьці шэфа штабу ген. Грынтэра й выдатнаму супрацоўніцтву брытанцаў, французаў, скандынаваў, бэльгійцаў, галяндцаў і іншых.

Арганізацыя збройных сілаў Атлянтычнага пакту складаецца з трох частак: паўночная Эўропа, сярэдняя Эўропа й паўдзённая Эўропа. Група «Саюзныя збройныя сілы паўночнай Эўропы» знаходзіцца пад камандаваньнем брытанскага адмірала Брайнда. Яна складаецца із збройных сілаў Нарвэгіі — часова ў сіле аднае брыгады — пад камандаваньнем генэрал-лейтэнанта Ганстэна, саюзных збройных сілаў Даніі пад камандаваньнем генэрал-лейтэнанта Молера, саюзных лётніцкіх сілаў паўночнай Эўропы пад камандаваньнем генэрал-маёра Тайлера, як і з саюзнай ваеннай флёты паўночнай Эўропы ўключна з часьцю брытанскае ваеннае флёты пад камандаваньнем адмірала Брайнда.

Група «Саюзныя збройныя сілы сярэдняе Эвропы» дзеліцца на наземныя збройныя сілы пад камандаваньнем францускага генэрала Жуэна, лётніцкія збройныя сілы пад камандаваньнем амэрыканскага генэрал-лейтэнанта Норштата і ваеннае флёты пад камандаваньнем віцэ-адмірала Жожарда. Усе наземныя збройныя сілы сярэдняй Эўропы складаюцца з 10 францускіх, 4 брытанскіх і 6 амэрыканскіх дывізыяў.

Саюзныя збройныя сілы паўдзённай Эўропы падлягаюць камандаваньню амэрыканскага адмірала Кэрнэя. Сюды належаць наземныя збройныя сілы пад камандаваньнем генэрал-лейтэнанта Кастыльёні. Іхнае ядро твораць тры з палавінаю італьянскія дывізыі. Згодна новых паведамленьняў зь Італіі італьянская армія мае быць да канца гэтага году ўзмоцненая да 6 дывізыяў. Саюзнае лётніцтва паўдзённай Эўропы знаходзіцца пад камандаваньнем генэрал-маёра Шлятэра, а адмірал Кэрнэй камандуе саюзнай ваеннай флётай паўдзённай Эўропы.

Галоўная гаспода збройных сілаў Атлянтычнага пакту знаходзіцца ў маленькім гарадку Марн-ля-Кокэт, палажаным недалёка Парыжа, у якой працуюць над арганізацыяй будучых збройных сілаў Эўропы ваенныя й цывільныя асобы дванаццаці нацыяў. Гэта ёсьць малы, але ўдала дабраны штаб, што знаходзіцца пад асабліва здольнай камандай. Францускія морскія лётнікі, амэрыканскія й брытанскія канцылярскія працаўнікі й бэльгійскія афіцэры сядзяць у вадным пакоі разам з афіцэрамі й чыноўнікамі Люксэмбургу й другіх краінаў. Сяньня галоўны штаб збройных сілаў Атлянтычнага пакту зь ягонымі некалькімі сотнямі афіцэраў зьяўляецца адносна малой арганізацыяй, калі ўзяць пад увагу, што вярхоўнае галоўнакамандаваньне саюзных збройных сілаў у Эўропе ў канцы другой сусьветнай вайны мела штаб, зложаны з 1200 афіцэраў. Аднак штабны пэрсанал збройных сілаў Атлянтычнага пакту правёў дагэтуль бліскучую работу.

Дзякуючы гэтай згарманізаванай рабоце Атлянтычныя збройныя сілы складаюца сяньня з 23 дывізыяў. Як падае галоўная гаспода, да канца бягучага году яны павялічацца на 5 далейшых дывізыяў. Незалежна ад гэтага збройныя сілы Атлянтычнага пакту выдатна яшчэ ўзмоцняцца ў сувязі з прыступленьнем да пакту Грэцыі й Турэччыны.

Абаронны пакт Блізкага Усходу

ЗША, Вялікабрытанія, Францыя й Турэччына 10 лістапада ў супольнай заяве падалі да ведама аб стварэньні саюзнага блізкаўсходняга камандаваньня й заклікалі гаспадарствы Блізкага Усходу да прылучэньня да пакту.

Рэакцыя гаспадарстваў Блізкага Усходу, запрошаных да ўдзелу ў пакце, не зьяўляецца адназгоднай. Нарады, што ў гэтай справе ад даўжэйшага часу між імі адбываюцца, якія маюць на мэце ўзгодніць іхнае становішча, ня далі дагэтуль ніякіх вынікаў. Заплянаванае паседжаньне прадстаўнікоў Арабскае Лігі ў Парыжы было 10 лістапада неспадзявана адложанае на неазначаны час. Падчас таго, калі генэральны сакратар Арабскай Лігі Азам Паша поўнасьцю адкінуў ініцыятыву Захаду, іракскі прэм'ер Нуры Саід намагаецца ў Парыжы здабыць сваіх калегаў на карысьць пакту. Таксама становішча Ярданіі й Лібанону ў дачыненьні да заплянаванага пакту ёсьць пазытыўнае, затое ў Сырыі на грунтце войстрай апазыцыі да пакту народнай партыі дайшло да ўрадавага крызысу — дымісыі ўраду. Эгіпская дэлегацыя ў ЗН у Парыжы заявіла, што Эгіпт прыступіць да абароннага пакту Блізскага Усходу толькі тады, калі пакт гэты будзе абыймаць выключна арабскія гаспадарствы.

Генэральны сакратар Арабскай Лігі Азам Паша заявіў, што гэткім спосабам ад народаў Блізкага Усходу «ня можна вымусіць іхнае собскае абароны». Затое поўную гатоўнасьць да гэтае абароны можна здабыць толькі «шляхам задаваленьня й забясьпячэньня нацыянальных імкненьняў народаў Блізкага Усходу».

Урады Аўстраліі, Новай Зэляндыі й Паўдзённай Афрыкі прывіталі паўстаньне абароннага пакту Блізкага Усходу й запэўнілі свой удзел у ім.

Блізкаўсходні пакт будзе з арганізацыйнага гледзішча «інтэгральна саюзным», а не «нацыянальным» камандаваньнем. Вайсковыя аддзелы Блізкаўсходняга камандаваньня будуць падпарадкаваныя супольнаму галоўнакамандуючаму, які будзе праўдападобна вызначаны Турэччынай, так як апошняя зьяўляецца ключавой сілай у заплянаваным пакце. Пры гэтым удзельнікі пакту не патрабуюць у мірны час перадаваць сваіх збройных сілаў пад загады галоўнакамандуючага пакту, галоўным заданьнем якога ёсьць плянаваньне й кіраваньне апэрацыямі на выпадак вайны.

КАНЕЦ МАНАПОЛЮ АТАМНАЕ БОМБЫ

Ад таго часу, калі на Японію была скінутая першая атамная бомба, прайшло ўжо больш як шэсьць гадоў. За гэты час амэрыканская замежная палітыка разьвівалася пад знакам выключнага манаполю на атамную бомбу, якая давала Амэрыцы абсалютную мілітарную перавагу над Савецкім Саюзам. Амэрыканцы былі ўпэўненыя, што Саветы новай сусьветнай вайны не распачнуць, бо ў праціўным выпадку вынікі яе былі-б для бальшавікоў фатальныя: на працягу некалькіх дзён маглі-б быць поўнасьцю зьнішчаныя галоўныя прамысловыя цэнтры й ваенныя аб'екты Савецкага Саюзу, а таксама спараліжаваны ўвесь чыгуначны транспарт, які, дзякуючы вялізарным прасторам СССР, мае першараднае значэньне. Іншымі словамі Саветы, пасьля некалькіх атамных атакаў, ня толькі ня былі-б здольнымі да наступу, але й да абароны.

Амэрыканцы, усьвядамляючы сваю мілітарную перавагу дзякуючы выключнаму манаполю на атамную бомбу, зусім не дацэньвалі іншых мамэнтаў, ня менш важных для вядзеньня вайны — мамэнтаў ідэалягічных. У той час, калі Саветы побач зь мілітарным прыгатаваньнем да вайны не занядбоўвалі, а ў некаторых выпадках давалі навет перавагу афэнзыве ідэалягічнай, амэрыканцы на гэтую так важную галіну амаль што ніякае не зьвярталі ўвагі. Саветы змаглі за гэты час разбудаваць у цэлым сьвеце свае пятыя калёны, што на выпадак вайны аддалі-б ім вялізарныя ўслугі, арганізуючы дывэрсыю, сабатажы й шпіянаж, да нябывалых разьмераў узмоцнілі сваю прапаганду, якая ўжо сяньня паралізуе ў вялікай меры абароназдольнасьць Захаду. Заходні сьвет ня толькі не падумаў аб тым, каб стварыць на тэрыторыі СССР такія-ж самыя пятыя калёны, але навет не аказаў ніякай помачы, ня выявіў найменшага зацікаўленьня супрацьбальшавіцкім збройным змаганьнем, што, на гледзячы на няроўныя сілы й адсутнасьць тэхнічнае помачы звонку, да апошняга часу ня спыняецца ўва ўсіх краінах за зялезнай заслонай.

Аднак непахісная дагэтуль вера амэрыканцаў у сваю тэхнічную перавагу над Саветамі апошнім часам заламалася. Нядаўна адбыліся на савецкай тэрыторыі два выбухі запраўднае атамнае бомбы і, як пасьля гэтага афіцыйна заявіў Сталін і пацьвердзіў прэзыдэнт Труман, манаполь Амэрыкі на атамную бомбу ўжо скончыўся, бо Саветы яе маюць таксама.

Таму сяньня ўжо нельга гаварыць аб якаснай мілітарнай перавазе Захаду над Усходам; можна гаварыць толькі аб перавазе колькаснай. А перавага колькасная, як ведаем, зьяўляецца паняцьцем толькі часовым і вельмі адносным. Бо каб зьнішчыць жыцьцёвыя артэрыі Задзіночаных Штатаў Амэрыкі патрэбная значна меншая колькасьць атамных бомбаў, чымсьці для зьнішчэньня іх у Савецкім Саюзе.

Звычайная лёгіка гаворыць за тым, што ў сувязі із стратаю выключнага манаполю на атамную бомбу Амэрыка сяньня стаіць перад канечнасьцю дасягненьня іншае перавагі над Савецкім Саюзам, якая забясьпечыла-б ейную бясспрэчную перамогу на выпадак вайны. Яна зьяўляецца сяньня змушанай, апрача разбудовы сваей тэхнічнай сілы, ня меншую зьвяртаць увагу на справы ідэалягічныя — як найшырэй выкарыстаць для сваіх ваенных мэтаў паняволеныя бальшавізмам народы, якія ня толькі маглі-б зраўнаважыць дзеяньне камуністычных пятых калёнаў на Захадзе, але навет былі-б вырашальнай сілай, якая задэцыдавала-б аб канчальным выніку вайны.

Каб здабыць для сябе свайго прыроднага саюзьніка — паняволеныя народы, недастаткова ставіць перад імі толькі нэгатыўныя мэты — зьнішчэньне бальшавізму, не даючы адначасна ніякіх пэрспэктываў пазытыўных. Паняволеныя бальшавізмам народы будуць прадстаўляць толькі тады паважную й пэўную сілу, калі яны будуць ведаць не толькі, супраць чаго яны змагаюцца, але й за што змагаюцца. І вось гэтае

(Заканчэньне на 3 балоне)

Гляньма праўдзе ў вочы

Перабудова нутраных дачыненьняў — даўно насьпелая справа

Не зьяўляецца дзіўным, што ў нас зусюль чуваць нараканьні на недастатковую ўзроўню нашай грамадзкай і палітычнай дзейнасьці на эміграцыі. Такія нараканьні поўнасьцю абаснаваныя. Затое дзіўным і шкодным ёсьць факт, што вялікая часьць нашага грамадзянства, у першую чаргу тыя, што стаяць на чале нашага руху й за яго нясуць адказнасьць, віну за ўсе нашыя грамадзкія хваробы шукаюць бадай што выключна ў аб'ектыўных, ад нас зусім незалежных абставінах. Гэткае ськідваньне віны з самых сябе на «незалежныя абставіны» зьяўляецца ня чым іншым, як няўдалай спробай самаапраўданьня перад собскімі, выключна ад нас залежнымі вінамі.

З гэтага гледзішча артыкул сп. М. Ганько «Нашая запраўднасьць», зьмешчаны ў Но. 5 (38) «Беларускага Эмігранта» не павінен астацца вонках увагі нашага грамадзянства. Не павінен астацца не таму, што аўтар, паказваючы на становішча «малодшых» у дачыненьні да дзейнасьці «старэйшых», правільную паставіў дыягнозу нашых агульных недамаганьняў. Гэтая дыягноза ў многіх выпадках ёсьць зусім памылковай. Тым ня менш аднак, справа, парушаная ў артыкуле, ёсьць сур'ёзная, і міма яе прайсьці абазначала-б, што й мы ня хочам прыслухоўвацца да голасу іншых, што сп. М. Ганько зусім правільна ставіць у віну «бальшыні нашых грамадзкіх дзеячоў». На маргінэсе мусім адцеміць, што ўжываная тут намі тэрміналёгія «старэйшыя» й «малодшыя» ня столькі адносіцца да веку людзей, колькі да іхнага стажу грамадзкае ці палітычнае працы й ступені заангажаванасьці ў ей.

Зьяўляецца справай бясспрэчнай, што ў нас паўстала спэцыяльная катэгорыя людзей, якая, гаворачы славамі сп. М. Ганько, — «хоча здабыць манаполь на вечнае кіраваньне й быць на кіруючых становішчах, не дапускаючы новых кадраў, а яшчэ ў большай меры крытыкі іхнай дзейнасьці.

Калі нехта «хоча здабыць манаполь на вечнае кіраваньне» або калі грамадзянства за ягоныя выключныя заслугі гэты манаполь яму даручае, дык у гэтым няма ніякае бяды. Наадварот, была-б бясспрэчная карысьць, калі-б той, хто імкнецца «манапалізаваць» кіраваньне нашым рухам, меў у сабе найбольш патрэбныя задаткі для гэтага кіраўніцтва: дастатковыя ўроджаныя здольнасьці, набытыя кваліфікацыі й пачуцьцё адказнасьці добрасумленна выконваць тое, за што ўзяўся. Такога роду «манаполь» зусім не пярэчыць дэмакратычным прынцыпам, якімі ў нас звычайна жанглююць людзі, дзе трэба й ня трэба, як і ня мае нічога супольнага з «ультрадыктатарскімі манерамі». Палітычнай нявырабленасьці, прыкладам, ангельскаму народу закінуць нельга. Тым больш было-б сьмешным думаць, што ў гэтай краіне няма незаменных людзей. А тымчасам яшчэ перад апошнімі ангельскімі выбарамі ў цэлым сьвеце пераважаў пагляд, што ў выпадку перамогі кансэрватыстых на становішча міністра вонкавых справаў прыйдзе Ідэн, а ня хто іншы. І ўзапраўды, яшчэ не стары, бо толькі 54-летні Антон Ідэн абыймае гэтае адказнае становішча ўжо трэйці раз. Такім чынам ніякая бяда, а толькі карысьць можа быць з таго, што некаторыя людзі становяцца чуць не дажывотнімі міністрамі, старшынямі ці дырэктарамі пры ўмове, што на сваіх становішчах яны зьяўляюцца беззаганнымі, што бяручы яшчэ пад увагу іхную практыку ў гэтай дзенайсьці, дае ім перававу над іншымі.

Дык і ў нас ня ў гэтым, але ў чымсьці іншым крыецца галоўная прычына ненармальнасьці ў нашых нутраных грамадзкіх дачыненьнях. Найбольш шкодным і навет нясмачна прыкрым ёсьць наяўны факт, што ў нас вытварылася спэцыяльная катэгорыя патэнтаваных дзеячоў, якія зьяўляюцца адначасна й патэнтаванымі бязьдзейнікамі або сконачанымі няўмекамі. Заняўшы адказныя становішчы, яны нярэдка правальваюць усю работу, а найчасьцей яе й не пачынаюць, замыкаючы адначасна дзьверы для іншых, якія на гэтых становішчах аказаліся-б зусім адпаведнымі. Сярод нашага грамадзянства за мала пачуцьця адказнасьці, а за многа свайго роду фамілійнасьці. Таму нашае грамадзянства ня толькі не дастаткова змагаецца із шкоднымі ў нашым грамадзкім жыцьці зьявішчамі, але па інэрцыі іх падтрымлівае. У прыватных размовах ня рэдка можна пачуць галасы суровае й справядлівае крытыкі пад адрасам некаторых адзінак, але калі даходзіць да выбараў на тыя самыя становішчы, дык у кандыдаты на іх высоўваюцца йзноўжа тыя самыя людзі, як правіла атрымліваюць найбольшую колькасьць галасоў, бо інакш-жа не выпадае, гэтыя людзі ўжо падобныя становішчы займалі, на іх ужо «набілі руку», ды за нявыбар могуць абразіцца, і гэтак цэлы тузін іншых псэўдааргумэнтаў знаходзяць яны, каб апраўдаць самых сябе. З другога боку такія «патэнтаваныя дзеячы» ўважаюць за свой сьвяты абавязак, за найбольшы пункт гонару згаджацца на ўсякія становішчы, на якія іх прыяцелі пхаюць, ня толькі не падумаўшы аб тым, ці яны із сваімі заданьнямі справяцца, але навет згары будучы прыгатаванымі на тое, што нагул нічога рабіць ня будуць. Калі-ж потым і паявяцца галасы крытыкі, дык абвінавачаныя ёю заўсёды змогуць даказаць на сваё апраўданьне, што яны мелі як найлепшыя намеры, што вінаватыя не яны, а толькі ўсякія «незалежныя ад іх абставіны»…

Шкоднасьць такой пастаноўкі справы бывае патройная: 1. Цэлы рад важных і адказных дзялянак нашае нацыянальнае дзейнасьці зьяўляецца, дзякуючы таму, што кіраўніцтва імі было даверанае зусім неадпаведным людзям, зусім занядбаным. 2. Людзі поўныя энэргіі й добрае волі адпіхаюцца ад удзелу ў грамадзкім жыцьці, бо пры агульнай бязьдзейнасьці й безініцыятыўнасьці нашых арганізацыяў і ўстановаў ніхто ня рупіцца іх рацыянальна выкарыстаць. 3. Падрываецца давер і аўтарытэт нашых вядучых нацыянальных установаў. Не дарма сяньня сярод беларускага грамадзянства нашырылася шкодная, але як-жа абаснаваная прыказка, што калі нехта зь беларусаў ня годзіцца да ніякай канкрэтнай працы, якая вымагае трохі здольнасьцяў, умеласьці й адказнасьці, дык каб выкарыстаць яго дзе-небудзь інакш, радзяць зрабіць яго міністрам.

Ува ўсіх гэтых прыкрых ненармальнасьцях ня столькі вінаватыя «патэнтаваныя дзеячы», бо без гарбатых грамадзянства ня бывае, а габратага, як кажа другая прыказка, можа выпрастаць толькі магіла, сколькі само нашае грамадзянства, якое, даручаючы некаторым людзям кіраўніцтва нашым рухам, ня ўмее ставіць ім адпаведных вымаганьняў і, будучы само заражаным бязьдзейнасьцю й бракам цывільнае адвагі, ня можа здабыцца на адпаведную ўзроўню крытыкі: суровай і бязьлітаснай, але справядлівай і разумнай.

Нічога тады дзіўнага, што сярод некаторых колаў нашага грамадзянства, асабліва моладзі, такое ненармальнае палажэньне выклікае зусім зразумелае нездаваленьне й абаснаваны недавер да старэйшага грамадзянства. Але й тут не абыходзіцца без кардынальных і ня менш шкодных памылак, хаця выкліканых зусім іншымі прычынамі. Гэтыя апошнія, упадаючы ў іншую скрайнасьць, ня рэдка йдуць бяскрытычна за агульна знанымі грахамі кажнае моладзі, найвялікшым зь якіх зьяўляецца церазьмерная заразумеласьць і наіўны пагляд, што хопіць толькі ахвоты, а можна выканаць усякую грамадзкую ці палітычную функцыю. Сьлепа прытрымліваючыся ў іншых выпадках правільнага народнага прынцыпу, што не сьвятыя гаршкі лепяць, гэтая катэгорыя людзей зусім ня хоча дацэньваць справы бадай што найважнейшай — адпаведнага прыгатаваньня й умеласьці, неабходна патрэбных дзеля выконваньня адказных грамадзкіх функцыяў. Паколькі тады сярод многіх адзінак старэйшага грамадзянства карыгоднае пачуцьцё безадказнасьці зьяўляецца прычынай іхнае бязьдзейнасьці й ігнараваньня ўзятых на сябе абавязкаў, патолькі гэтая-ж безадказнасьць сярод не малое колькасьці малодшых дазваляе ім лёгкадумна брацца за ўсё тое, чаго яны выканаць з прычыны сваей недасьветчанасьці й недастатковых каліфікацыяў пры найлепшай навет волі ня ў сілах.

Але пераважна і гэтай добрай волі не хапае таксама. Палітычныя групкі старэйшага грамадзянства, што стараліся перацягнуць на свой бок моладзь, дэгэнаравалі яе, выкарыстоўваючы ейную наіўнасьць і патураючы ейным, сваасаблівым маладому веку, памылкам. Разьвітая такім спосабам церазьмерная самапэўненасьць і заразумеласьць нашых маладзейшых становіцца на перашкодзе прыслухацца да голасу цьвярозай крытыкі, у якой бачаць яны звычайна абразу навет там, дзе абражацца найменшых няма падставаў. Дзеля зілюстраваньня такіх наіўных і ня менш безадказных паступкаў нельга ня прывесьці наступнага факту:

У Но. 10—11 (32—33) «Беларускага Эмігранта» быў паявіўся артыкул А. Грыцука «Мэмэнто», які рэдакцыя зьмясьціла, як дыскусыйны, просячы адначасна зацікаўленых выказаць свае заўвагі на закранутыя ў артыкуле пытаньні. Ідучы на спатканьне зычэньням рэдакцыі «Беларускага Эмігранта», «Бацькаўшчына» й памясьціла на сваіх балонах артыкул «За правільную ацэну фактаў», — у якім выказаныя А. Грыцуком цьверджаньні паддала грунтоўнай і аб'ектыўнай крытыцы. У артыкуле «Бацькаўшчыны» ня было абсалютна нічога такога, што магло-б абразіць аўтара артыкулу «Беларускага Эмігранта», як і ягоных аднадумнікаў. Тым ня менш аднак тагачасны кальпартэр «Бацькаўшчыны» на Канаду, хіба-ж не без паразумленьня із сваей групай, пастанавіў налажыць свайго роду «канфіскату» на той нумар нашае газэты, паведамляючы нам даслоўна наступнае: «Гэты апошні Ваш нумар ня будзе разасланы на правінцыю паза Торонто таму, што Вы непатрэбна зьмяшчаеце такія артыкулы, як «За правільную ацэну фактаў», «Будзьце-ж пасьлядоўнымі» і г.п.». Вось і шукай нейкай супольнай мовы, абапёртай на лёгіцы й аргумэнтах, зь людзьмі, падобнымі былому нашаму кальпартэру, для якіх крытыка іхнае дзейнасьці можа быць толькі пахвальная, але ў ніякім выпадку іншая. Здаецца, што гэты ні ў чым нявінаваты артыкул «Бацькаўшчыны» мае таксама на думцы М. Ганько, калі ў успомненым сваім артыкуле піша: «Возьмем, напрыклад, малады актыў нашай эміграцыі ў Канадзе, або іншай краіне, які прабаваў закрануць адзін або другі пункт нашага нацыянальнага жыцьця, ці то парадкам дыскусыі, ці высоўваючы нейкія новыя думкі, адразу, як на каманду, з усіх бакоў сыпаліся лаянкі, абзываньні невукамі, недаросткамі і г. д., і г. д.»

Іншым клясычным прыкладам такой — гаворачы лагодна — неразважнасьці можа быць палеміка таго-ж «Беларускага Эмігранта» (Но. 10—11 (32—33) із зьмешчаным там-жа пратэстам групы беларускіх літаратараў зь Нью Ёрку ў справе беларускае мовы. Вось-жа калі-б навет абітурыент сярэдняй школы напісаў у эгзамінацыйнай працы падобныя недарэчнасьці, якія рэдакцыя «Беларускага Эмігранта» падае, як бясспрэчныя факты, ніколі-б атэстату сьпеласьці не пабачыў. «Беларускі Эмігрант» можа адказаць, што ягоныя рэдактары, занятыя заработнай працай, ня маюць часу капацца ў розных філялягічных сакрэтах. Згода, але ў такім выпадку не асьмешайцеся, пішучы аўтарытэтна аб тым, чаго зусім ня ведаеце!

У тым-жа самым нумары «Беларускага Эміграната: зьмешчаны й адкрыты ліст «прадстаўніка малацых» М. Белямука, які абвінавачвае групу беларускіх літаратараў у Нью Ёрку, што яна асьмелілася закінуць «Беларускаму Эміграну», што ён стаўся «не беларускай», але «антыбеларускай газэтай» і «ворганам варожае агентуры». Ідучы за сваясаблівай сабе лёгікай той-жа Белямук робіць далейшы вывад, пытаючы ньюёрскіх літаратаў, ці яны гэтым хочаць паставіць рэдактароў «Беларускага Эмігранта» «пад суд, а можа пад «стенку», пагражаючы, што яны будуць тады «мець справу з моладзьдзю». Тым часам у ўспомненым пратэсьце беларускіх літаратаў зь Нью Ёрку ніякіх падобных закідаў пад адрасам «Беларускага Эмігранта» ня было. Там даслоўна гаварылася, што выступ «Беларускага Эмігранта» быў «зьдзекам над беларускай мовай» і выступам «супраць беларускай мовы наагул», што поўнасьцю адказвала праўдзе. Дык якая-ж тады лёгіка думаньня Белямука?

Мы даўжэй затрымаліся над гэтымі прыкладамі, каб паказаць, да якіх абсурдаў у сваім нявуцтве й хвальшывай самаўпэўненасьці даходзяць некаторыя нашыя малодшыя, калі іх пакінуць самым сабе й талераваць зробленыя імі недарэчнасьці. Гэта было-б ня чым іншым, як падтрымліваньне найгоршага гатунку абскурантызму й нашай кампрамітацыяй навонкі.

Нашыя заўвагі аб «старэйшых» і «малодшых» няўхільна гавораць за канечнай патрэбай грунтоўнай перабудовы нашых нутраных узаемадачыненьняў, каб пазбыцца, а прынамсі абмежаваць тыя дзікія ненармальнасьці, што сяньня запанавалі ў нашым грамадзкім жыцьці. Не патрэбна дзеля гэтага ніякіх надмерных высілкаў ані нутраных рэвалюцыяў. Патрэбна толькі адно: каб нашае грамадзянства вырабіла ў сабе глыбокае пачуцьцё грамадзкай адказнасьці й вымагала яе ад тых, каго паклікае да кіраваньня нашым грамадзкім жыцьцём. Усякія ультратактычныя меркаваньні, каб, барані Божа, каго-небудзь не абідзіць, павінны ўступіць месца рэчовай і аб'ектыўнай крытыцы ўсіх тых і ўсяго таго, што адносіцца да нашай нацыянальна-вызвольнай дзейнасьці. Адзінай крытэрыяй падбору людзей на ўсякія адказныя становішчы павінна быць ня іхная прыналежнасьць да «старэйшых» або «малодшых», ня іхная «патэнтаванасьць» або нічым не апраўданыя заслугі, але выключна іхныя індывідуальныя магчымасьці: патрэбныя здольнасьці, адпаведнае прыгатаваньне, набытае навукай і жыцьцёвай практыкай, а перадусім іхная добрая воля сумленна выконваць узятыя на сябе абавязкі.

Ст. Крушыніч

З ЦЫКЛЮ ГОМЕЛЬ І ГОМЕЛЬШЧЫНА

Прырачныя раёны Гомельшчыны

Працяг, глядзі № 73)

Рэчыцкі раён ляжыць на Дняпры, пры чыгунцы, якая праходзіць з Гомеля на Калінкавічы й далей на Палесьсе. Поруч з чыгункай таксама праходзіць шаса. З усходу ён мяжуецца з Гомельскім раёнам, а на захадзе з Палескай акругай. У даравалюцыйныя часы Рэчыцкі павет уваходзіў у склад Менскае губэрні. Па сваей тэрыторыі ён зьяўляецца найбольшым раёнам Гомельскай акругі. Чым далей на захад, тым выразьнейшы мае ён палескі характар. Глеба пяшчаная, мала ўрадлівая, зь вялікімі прасторамі балот, парослых лазою або чэротам. Поле тут пераважна расьціданае невялікімі кавалкамі сярод балотаў і лясоў. Населеныя пункты рэдкія й зьвязаныя між сабой гацямі, якія бываюць замошчанымі бярвеньнямі або хворастам. Таму ў палескай частцы раёну сельская гаспадарка мае ўхіл жывёлагадаўляны. Трэба мець шмат жывёлы, каб угноіць пяшчанае поле,

(Заканчэньне на 3 балоне)

Аб прыродных багацьцях Беларусі

(Працяг, глядзі № 74 і 75)

МІНЭРАЛЬНЫЯ ВОДЫ, ТУРЫСТЫКА

Мінэральныя воды наагул маюць лячэбнае значэньне, і тыя гаспадарствы, у якіх знаходзяцца мінэральныя крыніцы, маюць зь іх вялікія даходы.

Францыя мае тры сарты такіх водаў: «Вішы». «Вітэль» і карсыканскую «Lo d'Cresca». З гэтых трох водаў добрая толькі «Вішы», што мае ў сабе зялезасярчаныя складнікі. Дзьве апошнія зусім слабенькія.

Чэхія мае таксама тры крыніцы: Карльсбадзкую або Карляварскую, Падэбрадзкую й Марыянскую.

Усе названыя гэныя крыніцы вельмі ўважна экспляатуюцца іхнымі гаспадарствамі. Навокал гэтых крыніцаў павырасталі люксусовыя й нялюксусовыя гатэлі, а навокал тых водаў, якія найбольш адзначаюцца сваей лячэбнай якасьцю, пабудаваліся вялізныя, прыгожыя гарады, назовы якіх ведамыя цэламу сьвету.

Воды гэтых крыніцаў гаспадарства звычайна манапалізуе. Сотні тысяч бутэляк у дзень закаркоўваюцца й рассылаюцца, як для нутранага ўжытку, так і на экспарт. У Францыі, напрыклад, у крамах бутэлька «Вішы» каштуе 12 франкаў, а ў рэстаране ці кафэ столькі сама, што й бутэлька віна.

У Беларусі ёсьць на сяньня выкрытых ужо 26 крыніцаў, якія прабіліся на паверхню самі: 1. У Друскеніках з брома-ёдавымі солямі, што знаходзіцца над самым Нёманам на поўнач ад Горадні ў прыгожай і лясістай хвойнай мясцовасьці. 2. У Лагойску. 3. У Баркоўшчыне (Лепельскага павету), дзе крыніца паложаная над самым возерам. 4. У Відзах (Браслаўскага пав.), таксама паміж азёр. 5. У Вішнёвічах (Лепельскага пав.). 6. У Акоўцы (на вярхоўі Дзьвіны). 7. У Адрыянопалі (у водазборніку беларускай часьці Волгі). 8. У Любчы. 9. У Дворыцы. 10. У Вялікай Слабадзе. 11. У Трошчыцы. 12. У Рудніках. Гэтыя пяць апошніх крыніц знаходзяцца на спадах Дняпроўскага ўзгор'я. 13. Недалёка ад Магілёва знаходзіцца арыгінальная крыніца ў форме возера пад назваю Хіцемля, вадой якога вылечваюцца ўсякія скурныя хваробы. 14. У вёсцы Ясеніцы (Наваградзкага пав.). Над рэчкай Сэрвачай знаходзіцца аж некалькі крыніцаў на лясістым узгорку.

Усе вышэй названыя крыніцы ўжо даўно былі добра абсьледаваныя з гледзішча на іх хімічны склад. Пераважная бальшыня іх серна-зелязістая, але ёсьць і з брома-ёдавымі солямі ды іншымі складнікамі. З гледзішча лячэбнага якасьць іх высокая.

З усіх пералічаных крыніцаў выкарыстоўваецца толькі крыніца ў Друскеніках, дзе паўстаў прыгожы, хоць 'шчэ маленькі гарадок. Рэшта — абсалютна не выкарыстоўваецца. Некаторы час у 19 стагодзьдзі выкарыстоўваліся крыніцы ў Лагойску й Баркоўшчыне, але цяпер яны зусім закінутыя, бо хто-ж з хворых можа прыяжджаць лячыцца, асабліва з эўрапэйцаў, прывыкшых да выгадаў, туды, дзе няма ані лекара, які парадзіў-бы, як ужываць гэтую ваду, ані на'т дзе пераначаваць. І гэта ў той час, калі бальшыня пералічаных крыніцаў ляжыць у так цудоўна прыгожых мясцовасьцях, з такім здаровым хвоістаясным кліматам, мясцовасьцях, якім у сэнсе красы й паверта навет такія праслаўленыя эўрапэйскія курорты, як Карльсбад і Вішы ня могуць дараўняцца.

Беларусь надаецца асабліва для кліматычных станцыяў і санаторыяў для тубэркулёзных. Зіма Беларусі таксама надаецца добра для прываблення турыстых чужынцаў. Яна досыць мяккая, пры тым ёсьць досыць сьнегу з узгоркамі (у паўночнай і цэнтральнай Беларусі) для аматараў лыжнага спорту. У нас ёсьць шмат вялікіх прастораў азёрнага лёду, на якім запраўды ёсьць дзе размахнуцца спартоўцам-аматарам канькоў. Ня менш цікавымі былі-б прагулкі на лыжах у нетры беларускіх пушчаў, дзе так шмат дзікай зьвярыны й дзе так казкава маляўніча ў сьнягу іскрацца ёлкі.

Многія з нас бачылі, як кісла, няцікава ды нездарова выглядае ангельская зіма, мала цікавейшая й зіма француская ды нямецкая. Я пэўны, што каб запрасіць адзін раз на зіму да нас ангельскіх турыстых, то на кажную наступную будуць прыяжджаць тысячамі. Турыстыка чужынцаў — гэта таксама даход для гаспадарства. Зразумела, гэтага нам ніколі ня зробяць акупанты, бо калі да нас і прыяжджаў прыпадкова чужынец, дык яму ўсьлед па пятах хадзілі тайныя агенты, а гэткага сорту спорт, зразумела, нікога ня цікавіць.

Ужо на падставе толькі вышэй пералічаных мною багацьцяў Беларусі, як крыніцаў для задаваленьня нашых нутраных жыцьцёвых патрэбаў і экспарту лішак на закуп нехапаючых у нас матарыялаў, мы сьмела маглі-б сказаць, што стаімо мы ў шмат разоў лепш за такія гаспадарствы, як Італія, Швайцарыя й дзесятак іншых эўрапэйскіх краінаў. Навет з гэтакімі сваімі рэсурсамі мы-б маглі ўтрымаць на людзкім узроўні жыцьцёвы стандарт нашага народу, й ня быць дэфіцытным гаспадарствам.

Але гэта яшчэ ня ўсё — і вельмі далёка ня ўсё.

БАЛОТЫ, ТОРФ

Доўгі час і то як найбольш улюбленым аргумэнтам, як сымбалем нашай беднасьці, «білі» нас нашымі балотамі. Навет Якуб Колас пад уплывам гэтай прапаганды калісьці пісаў:

Край наш бедны, край наш родны,
Гразь, балота ды пясок…

Сяньня аб балоце (аб пяску скажам пазьней) вучоныя цэлага сьвету зусім інакшай думкі й называюць яго «чорным золатам». Некаторыя эўрапэйскія гаспадарствы, а асабліва перад апошняй вайной ЗША пачалі ў сябе разводзіць балоты штучна, заліваючы ніжэйшыя кавалкі зямлі.

У Беларусі балоты яшчэ сяньня займаюць каля 8-ае часткі ўсяе тэрыторыі, што складае каля 50.000 кв. кілямэтраў або 5.000.000 гэктараў. У 95% яны знаходзяцца ў паўдзённай частцы Беларусі і прадстаўляюць зь сябе амаль суцэльную паласу працягам усяе ўкраінскае граніцы даўжынёй каля 800 кілямэтраў і шырынёй каля 60 клм. пад агульна ведамай назвай Палесься.

У канцы 19 стагодзьдзя й пачатку 20 значная частка беларускіх балотаў была асушана. З 1873 па 1902 год зь ініцыятывы Зілінскага было асушана 350.000 дзесяцінаў пракапаньнем каналу. Між 1924—1930 гадамі, калі ў Савецкай Беларусі кіраўніцтва асьветы й гаспадаркі апынулася пераважна ў беларускіх руках, была асаблівая зьвернутая ўвага на палескія балоты.

У Менску быў заснаваны адумысловы дасьледавальны сэктар пры Беларускай Акадэміі Навук. Студыі беларускіх вучоных, праведзеныя многія экспэдыцыі дазволілі зрэалізаваць шмат чаго карыснага. Сяньня засеў балотаў тэхнічнай расьлінай — коксагізам, аб якой мы ўспаміналі, ёсьць вынікам працы беларускіх вучоных. Была праведзеная таксама досыць шырокая кампанія а асушцы Палесься. Камісар земляробства Савецкай Беларусі Прышчэпаў павёў энэргічна асушку. За ягонага камісараваньня было пракопана 4.000 кілямэтраў каналаў і асушана каля дзьвюх з палавінаю мільёнаў дзесяцін. На асушаных балотах ураджайнасьць сенажацяў павялічылася ў 10 разоў. Паўставалі палі, на якіх рознае збожжа расло, як кажуць, бы трысьнік.

Да рэчы, праводзіў Прышчэпаў і вельмі разумную сыстэму зямельнай рэформы, рассаджваючы сялян невялічкімі пасёлкамі па чатыры хутары разам. Усё гэта вельмі не спадабалася Маскве. Прышчэпаў быў абвешчаны «ворагам» беларускага народу й «зьліквідаваны». Афіцыяльна яму закідалі, што асушкай беларускіх балотаў хацеў улегчыць праход капіталістычна-фашыстаўскіх войскаў і натварыць больш кулакоў на Беларусі.

Прырачныя раены Гомельшчыны

(Заканчэньне)

якое бяз частага ўгнаеньні дрэнна родзіць.

Яшчэ да апошніх часоў мела месца пераложная апрацоўка зямлі. Пяшчаныя кавалкі зямлі на далёкай адлегласьці ад сялібаў не засяваліся па некалькі гадоў, каб зямля «выгулялася». Вось-жа пасьля гэтага «выгулу» сеілі звычайна жыта, якое бывае досыць умалотлівае. Паступова ў такіх мясьцінах назіраецца ўкараненьне пасеваў лубіну, які значна павышае ўрадлівасьць. Сеіцца многа грэчкі і па добрым угнаеньні бульба.

Лясоў тут многа, больш усяго хваёвых бароў. Елка амаль не сустракаецца. У перамежку з хваёвымі барамі спатыкаюцца й дубовыя лясы, беразьняк, а ў нізкіх мясьцінах расьце алешына. Такім парадкам лес — гэта асноўнае багацьце Рэчыцкага раёну. У лясох водзіцца шмат дзічыны. Значны прыбытак мае насельніцтва ад збору грыбоў і ягад, якіх тут надзвычайна многа. Дзесяткі тонаў сушаных грыбоў нарыхтоўваецца ў раёне, але большая частка іх здаецца ў сырым выглядзе для кансэрвацыі. Звычайна з пачаткам сэзону ў суседзтве грыбных лясоў адкрываюцца грыбаварныя пункты. Сьвежыя грыбы прыймаюцца нарыхтоўшчыкамі гэтых пунктаў, варацца ў катлох і заліваюцца разьведзеным воцатам. Бочкі такіх грыбоў адпраўляюцца далей на завод, дзе яны ўжо сартуюцца й дабаўляюцца да іх больш каштоўныя прыправы: гвазьдзік, перац, ляўровы ліст. Усё каштоўнае, лепшае з грыбоў, асабліва шапачкі з маладых баравікоў расфасоўваюцца ў дваццаці кіляграмовыя бочачкі й адпраўляюцца на экспарт. За мяжою спажывец капрысны, патрабуе тавару першаякаснага й у прыгожай пасудзіне. А із спажыйцамі собскіх «пралетарскіх цэнтраў» менш усяго прыходзіцца цэрэмоніцца. Таму ўжо розныя другаякасныя грыбы: масьлякі, лісіцы, апенькі, бабкі, карэньні ад баравікоў, сярод якіх часам пападзе й горкі валуй, звальваюцца ў бочкі, запраўляюцца менш каштоўнымі прыправамі й адпраўляюцца ў вялікія гарады для «внутреннего потребления». Галодны спажывец у горадзе ўсё купіць і зьесьць.

У лясох зьбіраецца шмат чарніцы, буякоў, брушніцы ды такой ягады, як журавіна. За журавінай асабліва гоняцца розныя нарыхтоўшчыкі, бо гэтую ягаду ня трэба сушыць, яна ня псуецца, добра перахоўваецца й заўсёды астаецца сакавітай і сьвежай. Журавіна зьбіраецца два разы ў год: восеньню й раньняю вясною, як сыйдзе толькі сьнег. Журавіна гэтай вясеньняй зборкі так і называецца — падсьнежнай. Наш народ таксама любіць журавіну, яна навет апетая ў нашых народных песьнях. У вёсцы вельмі часта можна пачуць ад беларускай жанчыны: «Ах, мая-ж ты журавінка!» Гэтымі словамі маці выказвае свае ласкавыя пачуцьці да дачок, да мілых сэрцу суседак.

Не апошняе месца займае й пушны промысл. Але тут справа шмат больш складаная, чымсьці нарыхтоўка ягад або грыбоў. Работніцка-сялянскае гаспадарства ня можа даверыць карыстаньне паляўнічай стрэльбай любому калгасьніку або работніку. За гэтым ужо пільна сочыць усёбачнае вока НКВД, а яму шчыра павінен дапамагаць саюз паляўнічых. Толькі пасьля дасканалай праверкі ды запаўненьня адумысловых апытальнікаў пэўны, палітычна надзейны актывісты калгасьнік атрымае гонар набыць паляўнічую стрэльбу й права паляваньня, якое можа адбывацца толькі арганізавана пад кіраўніцтвам паляўнічага саюзу. Кажнаму паляўніку даводзіцца плян на квартал, колькі ён павінен нарыхтаваць скурак кратоў, пацукоў, вавёрак ды іншай зьвярыны. Вось-жа калі паляўнік выканае сваё заданьне ды яшчэ й перавыканае плян, тады ён ужо мае права купіць у крамцы паляўнічага саюзу пораху й шроту ў вадпаведнасьці з выкананым плянам. Усё па пляну, усё арганізавана без найменшага праяўленьня собскай ініцыятывы. Мінулі ўжо часы, як гэта было даўней: уздумаў чалавек паляваць, зайшоў у магазын, купіў стрэльбу, колькі хочаш пораху й шроту, ну й бадзяйся ў лесе, колькі хочаш, паляй! Цяпер усё йначай, бо, барані Божа, паляўнічая стрэльба пападзе ў ненадзейныя рукі! Як-жа можна дапусьціць, каб асалодаю паляваньня карыстаўся нейкі недабітак сацыяльнага ворага?

У раёне ёсьць шмат добрых сенажацяў, асабліва на левым беразе Дняпра. Але тысячы гэктараў лепшых сенажацяў нацыяналізаваныя й зьяўляюцца собскасьцю сенасаўгасаў. Тысячы тонаў сена скарыстоўваюцца толькі паводля ўказаньняў цэнтру. Больш густа зьяўляюцца заселеныя берагі Дняпра, дзе жыхары, апрача земляробства, займаюцца сплавам лесу й рыбалоўствам.

На захад ад Рэчыцы пры чыгунцы ляжыць мястэчка Васілевічы, якое стыкаецца зь вёскай такой-жа назвы. Ад Васілевіч праведзеная чыгуначная лінія да Хойнікаў, якая праходзіць праз вялізарныя бары й пушчы. Гэтая чыгунка прызначаная для вывазу лесу. Мы ўжо мелі нагоду адцеміць высокую якасьць мясцовых дубовых лясоў. Пэўне-ж, не адзін толькі дуб нарыхтоўваецца й вывозіцца праз Васілевічы. Увесь прастор пры чыгунцы ў Васілевічах завалены дрэвам розных пародаў, але ўсё-ж такі дуб зьяўляецца найважнейшым аб'ектам распрацоўкі. У свой час людзі мелі тут добрыя заработкі. Асабліва ажывала мясцовасьць зімою. Сотні лесарубаў і лесавозьнікаў мелі тут працу. З прыходам нязванай калектывізацыі формы працы зьмяніліся. Вырубка й вывазка лесу адбываецца ў прымусовым парадку калгасьнікамі, аплачваецца вельмі нізка, гэтай платы навет не хапае на ўзмоцнены корм коней і на спэцыяльныя прылады для тралёўкі лесу. Таму цяпер блізкія лесараспрацоўкі ня цэняць мясцовага насельніцтва, бо яны не падыймаюць ягонага дабрабыту, а наадварот, кладуцца непасільным цяжарам на людзей.

У Рэчыцкім раёне ёсьць вялізарныя залежы торфу, якім асабліва багатыя аколіцы Васілевіч. Гэтае багацьце нашага краю ляжала тут мёртвым капіталам, але з разьвіцьцём прамысловасьці, а галоўным чынам з прычыны руіннага нішчэньня лясоў навет на Палесьсі, дзе былі яшчэ пушчы, куды нага чалавека ня ступала, торф паступова пачаў распрацоўвацца. Вось-жа каля Васілевіч і вядуцца ў вялікім маштабе торфараспрацоўкі. Торф дабываецца машынным спосабам і забясьпечвае Гомельскую прамысловасьць.

На фоне бесталковага будаўніцтва пры чыгунцы ў Васілевічах выгодна выдзяляецца прыгожы будынак былай лясной школы. Школа існавала да рэвалюцыі й рыхтавала, як і ў Будзе, лясных кундуктароў. А ў 1926 г. школа была зачынена, калі высьнілася ўжо, што Гомельшчына пяройдзе да БССР. Васілевічы былі вельмі ўдалым месцам дзеля падрыхтоўкі сярэдніх спэцыялістых у лясной гаспадарцы. Вучні мелі магчымасьць навучацца й адначасна набываць практычныя веды сярод лясных багацьцяў гэтай мясцовасьці. Шкода, што школу зачынілі, бо ўсё-ж такі Гомельскі лясны інстытут ня можа задаволіць патрэбаў у спэцыялістых для лясной гаспадаркі.

Горад Рэчыца налічвае да 40 тысячаў насельніцтва. Гэта былы павятовы цэнтр з разьвітай прамысловасьцю. Тут працавалі дзьве сярнічкавыя хвабрыкі, якія знаходзяцца на адным хвабрычным двары. Адна хвабрыка працавала галоўным чынам на экспарт. Сярнічкі адпраўляліся ў арабскія краіны Блізкага Усходу. Рэчыцкія сярнічкі вялі канкурэнцыю навет з швэдзкімі фірмамі. Апрача гэных хвабрыкаў тут ёсьць яшчэ вялізарная лесапільня й цьвяковы завод. Асабліва пасьпяхова працуе лесапільня. Цьвяковы завод не заўсёды забясьпечваецца дротам, гэтым прывозным таварам, а трэба ведаць, што зялеза ў савецкай краіне ў вельмі абмежаванай колькасьці выдзяляецца для мясцовых будаўніцтваў. Сярнічкавыя хвабрыкі й лесапільня працуюць на мясцовай сыравіне, якая дастаўляецца па Дняпру й на чыгунцы. Ня лішнім будзе адзначыць, хоць і невялікае, але важнае прадпрыемства з гледзішча на прадукцыю, якую яно выробляе на мясцовай сыравіне: дубільна-экстрактны завод. Пры разьвітай скураной прамысловасьці ў Беларусі выраб дубільных экстрактаў набывае асаблівага значэньня, бо гэтая важная й так неабходная прадукцыя звычайна прывозілася з за мяжы й дорага каштавала. У Рэчыцкім раёне працуе многа смалярняў. Апрача смалы й дзёгцю выробляецца ў вялікай колькасьці тэрпэнтына, якая на спэцыяльным нерагонным заводзе ў Рэчыцы ачышчаецца на чыстую тэрпэнтыну, якая ўжываецца ў мэдыцыне.

Рэчыца ляжыць над самым Дняпром і мае добрую прыстань. Зь ніжняга Дняпра тавары й сыравіна разьмяркоўваюцца ў Рэчыцы ў двух кірунках: частка накіроўваецца цераз Бярэзіну на Бабруйск ды Барысаў, а другая па Дняпру забясьпечвае Жлобін, Магілёў, Оршу. Прамысловасьць, пагрузачна-разгрузачныя работы на чыгунцы й на Дняпры даюць працу насельніцтву й прычыняюцца да шпаркага росту Рэчыцы.

Сетка навучальных установаў гораду складаецца з двух школаў другой ступені, адна зь якіх мела пэдагагічны ўхіл і была рэарганізаваная ў пэдагагічнае вучылішча. Была тут таксама жыдоўская школа.

С. Горвальскі

(Заканчэньне ў наступным нумары)

Канец манаполю атамнае бомбы

(Заканчэньне)

«за што» зьяўляецца тут справай найважнейшай.

Некаторыя амэрыканскія колы сяньня ўжо зразумелі, што бяз удзелу ў змаганьні народаў паняволеных бальшавізмам перамога над Саветамі немагчымая. Таму гэтыя колы шукаюць ужо сяньня шляхоў да здабыцьця сымпатыяў і даверу народаў па той бок зялезнай заслоны. Аб гэтым між іншым могуць сьветчыць такія мерапрыемствы, як рэзалюцыя амэрыканскага кангрэсу аб прыязьні да савецкіх народаў, сродкі прапаганды, пасыланыя за зялезную заслону на хвалях этэру радыяперадачамі «Голасу Амэрыкі», Б. Б. С.» і радыем «Вольная Эўропа», ды напасьледак палітычная й матарыяльная помач г. зв. Савету Вызваленьня Народаў Расеі.

Аднак з асаблівым націскам трэба адзначыць, што выбраны Амэрыкай шлях да прыцягненьня на свой бок падсавецкіх народаў зьяўляецца шляхам хвальшывым, сьлізкім і небясьпечным. Над сяньняшняй амэрыканскай канцэпцыяй разьвязаньня палітычнага й нацыянальнага пытаньня падсавецкіх народаў завісла традыцыйная памылка, якая мсьцілася над заходняй замежнай палітыкай ад даўжэйшага часу. Кідаючы лёзунгі вызваленьня падсавецкіх народаў ад бальшавізму, Захад, схіляючыся да расейскіх імпэрыялістычных дамаганьняў, пляную на ягонае месца стварыць новую турму народаў шляхам адбудаваньня старой расейскай імпэрыі, у найлепшым выпадку трошкі змадэрнізаванай. І гэта мае адбыцца коштам вольнасьці многіх дзесяткаў мільёнаў нерасейскіх народаў, якія ў дасюлешняй антыбальшавіцкай акцыі адыйгралі й адыйгрываюць аснаўную ролю пры агульнай расейскай пасыўнасьці.

Не падлягае найменшаму сумліву, што сяньняшняя палітыка Захаду ў дачыненьні да паняволеных бальшавізмам народаў, будучы абапёртай на хвальшывых і несправядлівых асновах, ня міне свайго банкроцтва. Мы пэўныя, што далейшы ход падзеяў зьмусіць Захад пераглядзіць яшчэ раз свае пазыцыі, адкінуць дасюлешнія памылкі й у імя створаных ім дэмакратычных прынцыпаў і ідэяў Атлянтычнае Карты загарантаваць вольнасьць і незалежнасьць усіх народаў, што да гэтага імкнуцца. На гэткі шлях Захад бясспрэчна ўзыйдзе. Але чым пазьней зробіць ён гэта, тым больш аддаліць ад сябе перамогу над бальшавізмам, тым большыя ў дасягненьні гэтае перамогі злажыць собскія ахвяры.

Язэп Каранеўскі

КАМУНІСТЫЧНЫЯ ТАЙНЫЯ ІСТРУКЦЫІ

Ангельскія ўлады пералавілі камуністычныя інструкцыі, пісаныя на 14 балонах, аб арганізацыі акцыі сабатажу ўва ўсіх прамысловых цэнтрах Захаду, г. зн. у Францыі, Ангельшчыне, краёх Бэнэлюксу, Італіі й перадусім у Нямеччыне. Згодна гэтых інструкцыяў, пачынаючы ад 12 лістапада сёлета, камуністыя павінны паралiжаваць прадукцыю на абаронныя мэты, як і іншыя прамысловыя вырабы шляхам перарываў працы ў часе страйкаў і зьмяншэньня самога працэсу працы.

Каб Бог выслухаў...

Дня 1 лістапада сёлета, у Задушны Дзень, на адным з могільнікаў Парыжа, над магілаю Франішка Паўлонскага сабралася група беларусаў з парыскай беларускай калёніі. Гэтую магілу група выбрала, як сымбалічную, каб над ёю выслухаць жалобную панахіду за загінуўшых беларускіх жаўнераў, паўстанцаў і ўсіх змагароў за волю беларускага народу, а таксама ахвяраў крывавага бальшавіцкага тэрору, каб, — як сказаў айцец Леў — Бог выслухаў нашую скромную малітву, каб зьлітаваўся над нявінным беларускім народам, вярнуў яму нязалежнасьць, а нас самых вярнуў у вольную, дарагаю Бацькаўшчыну.

Як-бы там ня было, але практыка асушкі беларускіх балотаў, якіх у Беларусі ўзапраўды многа, паказала, якія вялізарныя запасы так добрай зямлі мы можам лёгка выкарыстаць. Вялікіх капіталаў для асушкі не патрабуецца. Зілінскаму, напрыклад, асушка аднэй дзесяціны абыходзілася адзін рубель 33 капейкі. Пры ўжываньні навачасных машынаў гэта можа каштаваць яшчэ менш.

Калі-б, скажам, мы пакінулі для разводкі коксагізу якісь адзін мільён гэктараў, а астальныя 4 мільёны асушылі, дык з ужо асушанымі мы мелі-б каля 6,5 мільёнаў гэктараў зямельнага фонду, добрага чарназёму, родзячых сенажацяў. Прыймаючы пад увагу ўжо сказанае, што асушка балотаў павялічвае ўраджайнасьць зямлі ў 10 разоў, — на ўсім прасторы Палесься магло-б жыць толькі з аднаго земляробства ў 10 разоў больш насельніцтва — гэта значыць каля 10.000.000 чалавек (цяпер жыве толькі каля мільёну). Але скажам ня 10, але 5 мільёнаў, каб падвоіць дабрабыт насельніцтва.

Гэта толькі тое, што мы сказалі пра нашыя балоты зьверху. Паглядзім цяпер, якую яны вялізарную вартасьць прадстаўляюць зь сябе яшчэ зьнізу, у нутры сваім.

ТОРФ

Вякамі растучыя ў нетрах балота розныя расьліны — як ціна, мох і інш. і згніваючыя бяз прыступнасьці паветра, утварылі зь сябе пласт матэрыі, якую называем торфам.

Таўшчыня гэтага пласту ў большыні даходзіць да 3 мэтраў. Інжынер Анацкі аблічыў агульны запас сухога торфу ў Беларусі на 20 мільярдаў пудоў. Нябожчык прэзыдэнт П. Крэчэўскі падлічыў, што аднаго толькі стагодняга прыросту хапіла-б, каб задаволіць поўнасьцю шырака разьвітую ў нас індустрыю.

Такім чынам у Беларусі ёсьць запасу торфу на тысячы гадоў пры найшырэйшай яго эксплятацыі, на якую былі-б толькі здатныя прадуктыўныя сілы беларускага народу, як для свайго нутранага ўжытку, так і для экспарту.

Зямля-ж, вызваліўшыся ад торфу, нічога на сваей якасьці ня траціць, наадварот, прагноеная ад балота, яна робіцца яшчэ лепшай.

ЯКУЮ-Ж ГАСПАДАРСКУЮ ВАРТАСЬЦЬ МАЕ НААГУЛ ТОРФ?

1. Торф, як гноіва. Торф, як гноіва, мае надзвычайна вялікую вартасьць. Самым простым і лёгкім спосабам прыгатаваньня тарфянога гною ёсьць падсьцілаьне ім статку ў форме спрасаваных тонкіх плітак. Другі-ж спосаб — падгнойваньне яго ў ямах, з чаго атрымліваецца г. зв. торфафэкальны кампост. Практыка паказала, што тарфяны гной шмат лепшы за гной звычайны, саломены. Напрыклад такі грунт, які ўважаўся за нармальны, калі ён даваў 110 цэнтнараў бульбы з гэктара, пры даданьні тарфянога кампосту павышаў ураджайнасьць бульбы да 265 цэнтнараў з гэктара, а буракоў із 150 да 750 цэнтнараў.

Краіна, якая першая пачала выробляць тарфяныя пліткі для ўгноіваньня на экспарт, была Швэцыя. Прадукавалі іх на экспарт і немцы, прывозячы частку торфу зь Беларусі і, дамешваючы яго із сваім, пасылалі ў Францыю, Ангельшчыну, Бэльгію й Амэрыку. Францыя увозіла да сябе такіх плітак штогодна каля 3.000 вагонаў.

Амэрыканская імпартная фірма «Costumers-Import» абвесьціла была ў сваім часапісе, што найлепшым у сьвеце торфам зьяўляецца торф беларускі, а таму Амэрыка пачала рабіць усе свае заказы ў СССР і Польшчы.

2. Торф як паліва. Раней торф як паліва ўжываўся вельмі прымітыўным спосабам. Саляне нашы капалі яго пліткамі ў форме цэглы й падсушвалі на сонцы. У торфе аставалася шмат вільгаці. Цеплавая якасьць яго не перавышала сярэдняй якасьці сухіх дроў.

Цяпер- жа з торфу прыгатаўляюць г. зв. брыкеткі, прасуючы спэцыяльнымі машынамі пры тэмпэратуры 600—700 градусаў Цэльсія, вільготнасьць якіх зводзіцца да 15%. У такім стане цеплавая здольнасьць тарфяных брыкетак у шмат разоў павялічваецца. Напрыклад пры ўжываньні брыкатек у газагэнэратыўных машынах, аўтах, торфу патрабуецца на палавіну менш, як дроў. З тэй самай зарадкай тарфянымі брыкеткамі аўта ці грузавік праходзіць 250 клм. замест 100—120 пры дровах. Каштоўнасьць паліва на кілямэтр праезду торфам у 4 разы танейшая за праезд дрыўмі і ў 6 разоў за праезд бэнзінай.

У Гомелі бальшавікі пабудавалі вялізарныя гуты высокаякаснага «эмскага» шкла, выкарыстоўваючы мясцовы торф як паліва, а пяскі ракі Сожа, як сыр'ё. Гуты гэтыя абслугоўвалі цэлы Савецкі Саюз.

3. Сьвяцільны газ і кокс з торфу. Торф вельмі добра надаецца для прадукцыі сьвяцільнага газу. Пры вырабе сьвяцільнага газу атрымоўваецца тарфяны кокс. Тарфяны кокс, як падае менскі часапіс «Беларусь» Но. 2 за 1945 г., цалком можа замяніць здалёку прывожаны каменна-вугальны кокс. Тарфяны кокс можа ўжывацца як у мэталюргіі, гэтак і ў чыгунна-адліўным промысле. Практыка паказала, што пры адліўцы чыгуну з тарфяным коксам апошні атрымліваецца лепшай якасьці, чымсьці навет зь мінэральным коксам, бо тарфяны кокс мае ў сабе шмат менш вугляродаў і серкі, як каменна-вугальны кокс.

4. Торф на службе электрычнае энэргіі. За часоў, названых бальшавікамі «нацдэмаўшчынай» (Беларускія Нацыянал-Дэмакраты), у Савецкай Беларусі была пабудавана вялізная тэрмоэлектрычная станцыя ў Асінаўцы — г. зв. «Асінастрой», на тарфяным паліве, якая асьвятляе й абслугоўвае мясцовую індустрыю Віцебска, Магілёва й іх акругаў. Зразумела, што для выкарыстаньня электрычнай энэргіі з торфу ёсьць у нас нявычарпальныя крыніцы.

ТОРФ ЯК МАТАРЫЯЛ ДЛЯ ХІМІЧНАЙ ІНДУСТРЫІ

1. Бэнзына. Торф вельмі надаецца й добра аплачваецца для вырабу бэнзыны. У Савецкай Беларусі была выбудавана «нацдэмамі» хвабрыка бэнзыны, якая потым была зьнішчана падчас вайны. Прадукавала яна некалькі тысячаў тонаў бэнзыны ў год.

2. Сьпірт, цукер. У сучасны мамэнт з торфу атрымліваюць у значнай колькасьці сьпірту й цукру. Дзьве з палавінаю тоны торфу даюць каля 150 літраў чыстага сьпірту.

3. Розныя хімічныя прадукты. Пры газафікацыі торфу побач з газай і коксам выходзіць г. зв. тарфяное масла, пры пераапрацоўцы якога атрымліваецца цэлы род разных прадуктаў (хімічных), вельмі неабходных у сучаснай народнай гаспадарцы, як напрыклад крэолін, лізоль, маторная паліва, змазачныя маслы, пэк, крэазот, ужываны сяньня шырака ў мэдыцыне, парафін, фэноль, воцатная кісьліня для прамысловасьці, аманьяк і шмат іншых.

4. Торф, як ізалятар, антысэптычны й мэдычны прадукт. Торф па сваей якасьці зьяўляецца добрым ізалюючым матарыялам. Сухі торф не праводзіць цяпла й разам з гэтым уцягвае ў сябе вільгаць. Дзеля гэтага сяньня пачалі яго шырака ўжываць у будоўлі. Ужываньне ізаляцыйных пліт з торфу ў перагародках, насьціланьне іх на столь — робіць хату вельмі цёплай, сухой і здаровай. Пасыпка сухога торфу час ад часу на падлогу выцягвае з хаты ня толькі вільгаць, але й усе гнілобна-шкодныя бактэрыі. Гэта даказала ўжо практыка пры падсьцілцы торфам скаціны й у змаганьні з эпідэміямі.

З тарфяных пліт можна навет будаваць 2-ох павярховыя дамы. Можам сабе ўявіць, як здаровы й цёплы быў-бы такі дом. Аднапавярховых дамоў з тарфяных пліт ужо ёсьць шмат.

Яблыкі й дулі, перасьшаныя тонкім пластом тарфянога парашку, перахоўваюцца цэлую зіму й ня гніюць.

У Францыі з торфу выробляюць ніткі, зь якіх ткуць тканіны. Вопратка такая вельмі гігіенічная.

Ужываецца таксама торф для набіўкі сяньнікоў і матрацаў для бальніц і дзіцячых установаў. Пры тарфяной перавязцы рана хутчэй гоіцца, як пры ватнай. Тарфяныя ванны або г.зв. балотныя ванны добра вылечваюць рэўматызм, падагру й іншыя хваробы.

Ня будзе нам цяпер дзіўным, чаму ЗША заказалі былі такую вялікую колькасьць беларускага торфу перад вайной пры так дарагіх, дзякуючы адлегласьці, транспартных выдатках.

Дык вось чаго варты нашыя «бедныя» балоты, якімі нас так доўга палохалі.

Інж. М. Абрамчык

(Працяг у наступным нумары)

СУСТРЭЧА ЗЬ ЛЯГЕРАМІ

(Заканчэньне, глядзі Но. 75)

ЛЮДЗІ У ТУМАНЕ

Даяждаем да Ульму. У даліне паяўляецца ймгла й, як-бы хтось у міску чыстай вады даліваў малака, пачынае згушчвацца. Мінаем Ульм і зьяжджаем з аўтастрады на Дорнштат. Там ёсьць лягер — штосьці ў родзе прытулішча для старых. Яшчэ раз зьяжджаем з шасы на вузенькую дарогу. Па дарозе гэтай снуюць сюды й туды старычкі, падпіраючыся кійкамі. Пытаем у ваднаго зь іх пра дарогу. Аказваецца, што ен жыхар патрэбнага нам лягеру. Забіраем яго ў самаход. Ён бяз прынукаў і заахвочваньня пачынае жывую гутарку па ўкраінску. Машына напаўняецца моцным запахам высокапрацэнтовага, хаця нізкаякаснага сьпірту, аж доктар дыскрэтна адкручвае ўніз шыбу. Уваходзім у лягер, які можна уважаць за шчыт камфорту й выгады. Сярод дрэў абшырнага прыгожага парку стаяць чыстыя, белыя аднапавярховыя дамкі. Пад дрэвамі выгодныя лавачкі, вялікі плывальны басэйн, хаця цяпер без вады, градкі даквітаючых астраў ці хрызантэмаў.

Нічога няма тут лягернага, дзікага, жудкага, палохаючага... Аднака-ж адчуваецца нешта сумнае, безнадзейнае, чаму ў першую хвіліну трудна даць назву, угадаць прычыну. Асеньні вечар разьвешвае на дрэвах парку зрэбныя дзяругі бруднай імглы, а паміж дрэў перасоўваюцца згорбленыя фігуры людзей, перасоўваюцца паволі, як-бы шукаючы пуціны або ня маючы куды сьпяшацца. Вецер гоніць ім пад ногі сухое, іржавае лісьцё, якое шапаціць нейкае сумнае «мэмэнто». Схіленыя, абапёртыя на кійкох людзі, сухое лісьцё, размакаючыя ў сьцюдзёнай імгле краскі, голыя дрэвы — сымбалі чагосьці аджытага, пераджытага, заміраючага...

Уваходзім у вадзін дом. Чысты ясны калідор высланы тоўстымі мяккімі матамі, пакоікі, у якіх жывуць па дзьве асобы, таксама чыстыя, цёплыя, выгодныя, але ізноў-жа ня робяць уражаньня прытульнасьці.

У сьвятліцы людна, хаця не зашумна. Ізноў рознакалёрная мазаіка твараў і рас. Іграюць у прэфэранса, шашкі, шахматы, чытаюць газэты, пераглядаюць часапісы, з балонак якіх часта прыманкава ўсьміхаецца прыгожы твар некамплетна адзетай артысткі. Жыхары ахвотна гутараць і расказваюць пра ўмовы жыцьця. Наагул задаволеныя. Цёпла, чыста, ежа добрая, навет даюць па 6 марак у месяц. Праўда, шэсьць марак — гэта досыць скромная вячэра ў горадзе, але й гэта добра. Некаторыя з узварушэньнем паказваюць нам карткі з павіншаваньнямі, якія атрымалі ад адміністрацыі лягеру ў дзень нараджэньня: «З нагоды сканчэньня 83 (ці 79) гадоў жадаем...» і г. д. Годны пахвалы звычай: адміністрацыя лягеру ведае чысло нараджэньня кажнага жыхара й ніколі не забудзецца, нікога не паміне... Салензанты шчыра ўзрушаныя й цешацца: хоць хтось пра іх помніць...

Даведаўшыся, што той, каго хацелі ўбачыць, ёсьць у сталоўцы, ідзём туды. Тут таксама людна й даволі шумна, бо тут-жа й шынок. Сядаем з намерам штось зьесьці й цераз хвіліну прысядае да нас некалькі старычкоў. У кажнага мутны ўзрок, ад кажнага нясець хмелем і адзін праз другога на розных мовах пачынаюць высказвацца. Найбольш клопату з адным сівенькім, як галубок, дзядком, які кружыць каля стала й прадстаўляецца кажнаму па некалькі разоў, кажнага з нас ахвотна бярэ за сына. Частая ікаўка перарывае яго выліўныя прамовы, якіх і бяз гэтага немагчыма зразумець, бо ўсё мяшаецца бяз сэнсу: Клеапатра, Мэссаліна, Кацярына Вялікая няма ведама чаму пераплятаюцца з «цьверскім кацапам», «кукурыку» й «дубінашкай». А найчасьцей паўтараецца: «Молчашке — чашку». Рэч зразумелая, суплікант не атрымоўвае ані напарстка. Зьнеахвочаны йдзе высказваць свае захапленьні кэльнэрцы, якая бесцэрэмонна гоніць яго вон, — і ён ізноў вяртаецца да нас...

Уражаньне да таго прыкрае, што, ня скончыўшы есьці, выходзім. Пытаем у знаёмага, за што гэтыя людзі ўпіваюцца. Аказваецца, што скульсьці дастаюць дэнатурат і лякероўку.

Паміж дрэў цікаецца панура змрок. Робіца нявымоўна сумна...

НА ДНЕ ПЕКЛА

Ня бачачы, што вечарэе, пастанаўляем ехаць у Ульм. Там, кажуць, убачым праўдзівы лягер. Што больш, кажуць, што ў гэным лягеры жывуць дзьве дзяўчынкі — беларускі, падобна надзвычайныя музыканткі.

Паволі праціскаемся праз туман, мінаем мост над «блакітным Дунаем», які цяпер бурлівы й суровы. За Новым Ульмам доўга блудзім паміж разваленымі будынкамі, кучамі грузу й іржавага зялеза. Напасьледак знаходзім нейкі чорны, падзюраўлены бомбамі будынак былай хвабрыкі, дзе знаходзіца «Offenhausen, Grenzlager 22, Neu Ulm». Няма магчымасьці цераз кучы сьмяцьця, грузу й ямы даехаць да лягеру, дык пакідаем машыну й ідзём, што крок улазячы ў балота. Перад будынкам стадка абдзёртых брудных дзяцей — ізноў-жа розных рас. Твары іх паважныя, суровыя, вочы сумныя. Некаторыя ізь зьдзіўленьнем глядзяць на нас і асьцярожна стараюцца трымацца на пэўнай адлегласьці; другія дзяруцца, як пятухі, вымяняючы між сабой аплявухі й цягаючыся за валасы. Па засыпаных сьмяцьцём сьлізкіх сходах уваходзім у вялізную галю, скуль надвор да нас даходзіў шум, як-бы з вульля. Абраз, які бачым перад сабой, не даецца апісаць. Можа пяро Дантэ, апісваючага пекла, справілася-б з гэтым.

Некалькі малых, запыленых, высока завешаных лямпачак дарэмна хацелі-б сваім слабым блескам разрэдзіць змрок, туман і дым, што праціскаюцца праз дзіркі ў страсе й выбітыя шыбы. Уздоўж пасярод галі — вузкі праход, а абапал — пазавешваныя бруднымі дзяругамі, мяшкамі, парванымі коўдрамі памешканьні для сем'яў. Ніякіх сьценаў хоць-бы зь ценкіх дошчак ці бляхі.

Тут ужо ня толькі сусед ведае, што ў суседкі ёсьць пад каптаном, але таксама ведае, што няма нічога. У праходзе, якога нельга назваць калідорам, таўкуцца нейкія постаці, поўзаюць ледзь ня голыя дзеці. За анучнымі сьценамі чутны лаянкі, сваркі, праклядьці. То там, то сям чуваць, як нехта разьяжджае ўздоўж і ўпоперак па «матушцы Расеі».

Пытаем, дзе знайсьці гэных беларускіх дзяўчатак, якія граюць на гармоніках. Хтось паказвае нам перагародку, за якой яны жывуць. На шчасьце застаём іх «дома». Бацькі іх няма ў лягеры й апякуецца імі нейкая старэйшая жанчына. «Памешканьне» беднае, няпрытульнае: двухпавярховыя нары — імітацыя ложка, без пасьцелі, два столкі, штось у родзе стала — цэлае ўмэбляваньне. Два маладыя каткі, што весела гуляюць, яркі кантраст з панурай атмасфэрай.

Фантына й Галіна Сойкі — дзьве сястры. Аднэй 13 гадоў, другой — 12. Радзіліся ў Замошшы. Маткі ня маюць, а бацька працуе ў Зальцбургу. Вучацца ў нямецкай пачаткавай школе й ахвотна паказваюць нам школьныя пасьветчаньні, зь якіх бачым, што вучацца добра. Гутараць пабеларуску, хаця ўмешваюць нямецкія, украінскія, а навет францускія словы. Твары прыгожыя, але паважныя, вочы сумныя.

Просім, каб зайгралі. Ахвотна згаджаюцца, але баяцца, бо суседзі ня любяць музыкі й робяць авантуры, а навет — часам б'юць. У канцы выцягваюць вялізную кучу нотаў і інструмэнты: акордэон і гармонік. За пару хвілін у жудкі, халодны змрок, у ліпкую імглу, у няпрыязны шум рудэры льлюцца чыстыя стройныя тоны вальцаў Штраўса. Пасьля — «На сопках Манджурыі», «Тоска по родине», а ў канцы разгульныя «Веселые ребята», — вырываюцца з гармонікаў і, як сьлёзы ў пустынным пяску, як пэрлы ў глыбокім іхму — зьнікаюць у няпрытульнай пустцы — бяз рэха... Арфэй улагаджваў музыкай дзікіх зьвяроў, але на лютасьць жыцьця няма рады. Чорныя, гарачыя й сумныя вочы дзяўчатак з за вялікіх гармонікаў упіваюцца ў пункцікі нотаў, вырываюць заклятыя ў іх тайніцы, ператвараюць у найчысьцейшыя пэрлы гукаў, а гэтыя пэрлы сыпляцца, як у балота, у жудкую атмасфэру й гінуць.

Робіцца позна й трэба вяртацца. Пішу запіску да бацькі дзяўчат, каб згадзіўся аддаць іх на выхаваньне ў інтэрнат у Бэльгіі. Можа згодзіцца...

Паваротная дарога. Туман густы, як кісель, моцныя рэфлектары напрасна ўпіваюцца ў яго й прабуюць прабіць. Нахіляюся над рулём, вочы чуць ня вырываюцца з арбітаў, вылятаючы ўперад. Перад машынай перавальваецца нейкі хаос. Бяру лінейку аўтастрады паміж колаў і пхнуся на шчасьце.

Каля поўначы Мюнхэн прывітаў нас вясёлымі пералівамі нэонаў. У сьветлым, раскошным салёне гатэлю задаволеныя з жыцьця й добрай вячэры людзі развальваюцца ў мяккіх фатэлях.

Такі чуюся змучаны, іду ў пакой, хацеў-бы легчы заснуць... Такая чыстая, белая пасьцель! Раптам жудзь агортвае мяне, а ў душу глядзяць чорныя, сумныя вочы Фантыны й Галіны.

Пішу. На горача, пакуль заўтрашнія клопаты й шум не заглушаць, не затруць уражаньне.

Хацеў-бы, каб гэта, што пішу, сталася крыкам, які-б пранікнуў у найглыбейшыя закуткі душаў. Каб гэты крык абудзіў рэха ў душах тых, што ў Амэрыцы разглядаюцца за дамамі, лядоўкамі, самаходамі, тых, што ў Ангельшчыне перад собскімі фаерплейсамі мрояць і засынаюць, ці ў смокінгах і балёвых вопратках сьлізгаюцца па паркетах. І тых у Канадзе, Аргентыне й іншых краінах, дзе ня ўжываецца абразьлівая назва «аўслендэр» і няма лягераў, як у «Offenhausen, Grenzlager»... Каб чорныя, палаючыя, сумныя вочы з за гармонікаў заглядалі ім у сэрцы й будзілі іх, не давалі ім заснуць!..

28. 10. 1951, Мюнхэн.

Падарожны

Да Беларускага Грамадзянства

ДАРАГІЯ СУРОДЗІЧЫ!

Ня раз ужо гаварылася ды пісалася аб патрэбе насьпяваньня грамафонных плітак зь беларускімі песьнямі як дзеля карыстаньня самое эміграцыі, гэтак і дзеля прапагаваньня нашае нацыянальнае справы між чужынцамі.

Нашая беларуская, а асабліва народная песьня — гэта ня толькі наш пэрсанальны скарб, — гэта таксама паказьнік глыбіні душы беларускага народу, паказьнік ягонае самабытнасьці.

Умовы эміграцыі не зьяўляюцца вельмі спрыяльнымі для гэтакага мерапрыемства. Тады, калі існавалі ў нас выдатныя хоры ды ансамблі, ня было тэхнічных ці матарыяльных магчымасьцяў для насьпяваньня некаторай колькасьці нашых песьняў на грамафонныя пліткі. Цяпер-жа эміграцыя наша расьцярушаная па розных краінах сьвету, і цяжка знайсьці месца, дзе-б хапала фаховых сілаў ды матарыялу дзеля зарганізаваньня хору. У сучасны мамэнт можа ў найлепшых умовах дзеля гэтага знаходзіцца студэнцкая група ў Лювэне, дзе ўжо больш як год працуе ды годна рэпрэзэнтуе Беларусь Студэнцкі Ансамбль Беларускае Народнае Песьні й Танцу, зарганізаваны й кіраваны кампазытарам праф. Міколам Равенскім.

Вось гэты ансамбль і ўзяўся за нялёгкае заданые — насьпяваць яшчэ ў гэтым годзе грамафонныя пліткі. Заданьне нялёгкае, бо ягонае зрэалізаваньне патрабуе даволі вялікіх грашовых сумаў. Аднак пры падтрыманьні нашых суродзічаў заданьне гэтае ёсьць поўнасьцю выканальным. Дзеля гэтага мы пастанавілі правесьці падпіску на камплекты плітак між беларусамі ўва ўсіх краінах расьсяленьня нашае эміграцыі. Камплект гэткі, на пачатак 6 плітак, каштаваў-бы 400 бэль. франкаў (8 амэр. даляраў) безь перасылкі.

Ад эфэктоўнасьці падпіскі й будзе залежыць зьяўленьне першых плітак. Гэтак сама ахвяры ды пазыкі маглі-б у вялікай меры прысьпешыць выкананьне нашага пляну.

Мы зварочваемся да ўсіх грамадзкіх арганізацыяў і да кажнага беларуса паасобку як найхутчэй правесьці падпіску ці падпісацца на камплект плітак.

Грошы просім прысылаць на адрас:

W. Butrymovic,
19, Place Hoover,
Louvain, Belgique.

Па дадатковыя інфармацыі зварочвацца да сп. У. Цьвіркі (адрас той самы).

Няхай-жа ня будзе ніводнага беларуса, які-б не падпісаўся на камплект грамафонных плітак.

Адміністрацыя Ансамблю

З жыцьця Беларусаў у Аргентыне

Згуртаваньне Беларусаў у Аргентыне зладзіла 27 кастрычніка ў Буэнос Айрэс беларускі рэпрэзэнтацыйны вечар, які, як і вечарына, што адбылася 20 чэрвеня, прайшоў зь вялікім пасьпехам.

Вечар адбыўся ў Чэхаславацкім салёне. На ягоную праграму зложыліся танцы пад гукі прыгожай аркестры й канцэрт беларускіх песьняў і танцаў. На асаблівую ўвагу заслугоўвалі выступленьні балетмайстры Уладзімера Катовіча, які із сваей партнэркай пратанцаваў некалькі беларускіх народных і аргентынскіх танцаў, а таксама выкананьне некалькіх беларускіх народных песьняў салісткай Мальвінай Бычкоўскай.

Ня можна не адцеміць узорнага парадку ў арганізацыі гэтак вялікага вечару, як і адпаведна праведзенай перад гэтым прапаганды. Дзеля гэтай мэты ЗБА прыгатавала вялікія афішы, якія былі густа расклееныя ў той частцы гораду, дзе пражывае найбольшая колькасьць беларусаў.

К. Мацкевіч

ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

На Выдавецкі Фонд «Бацькаўшчыны» зложылі наступныя Беларусы з ЗША: В. Стома — 1,50 дал., Ф. Родзька — 2,50 дал., М. Латушкін — 3,50 дал., В. Кажан — 2 дал. Разам — **8,50 даляраў.**

Усім ахвярадаўцам Выдавецтва «Бацькаўшчыны» шчыра дзякуе й заклікае іншых пайсьці за іхным прыкладам.

На Выдавецкі Фонд «Бацькаўшчыны» атрымалі наступныя ахвяры:

1. Ад сп. А. Міцкевіча — 200 бэльгійскіх франкаў.
2. Ад сп. Катовіча — 100 бэльгійскіх франкаў.
3. Ад беларусаў з Ангельшчыны — 10 фунтаў (1 270 бэль. франкаў).

Усім ахвярадаўцам шчырае беларускае дзякуй.

Вышынскі паліць масты за сабой

(Заканчэньне)

наў і ўпадаючы ў тон, непрактыкаваны яшчэ дагэтуль у міжнародных выступленьнях, заявіў даслоўна наступнае:

«Я сяньня ўночы амаль зусім ня мог заснуць, бо ўсьцяж мусіў толькі сьмяяцца над заявай трох заходніх гаспадарстваў і над прамовай Трумана. Усьцяж я прабуджаўся й сьмяяўся ўзноў. Навет цяпер, на гэтай трыбуне ледзьве магу я паўстрымаць свой сьмех. Гара нарадзіла мыш, якая ў дадатку была мёртвая».

Гэткі-ж быў стыль і ўсей араганцкай прамовы Вышынскага. Неадлучным стылёвым арсэналам усіх ягоных міжнародных выступленьняў былі заўсёды пераходзячыя межы ўсякае прызваітасьці лаянкі й пагрозы, аднак ніводная зь ягоных дасюлешніх прамоваў ня мела ў сабе столькі азнакаў цынізму й пагарды, што прамова апошняя.

Зусім ня спыняючыся над праектам трох заходніх гаспадарстваў, Вышынскі поўнасьцю яго адкінуў і высунуў свой контрпраект, які складаўся з наступных чатырох пунктаў:

1. Сьцьверджаньне, што Атлянтычны пакт і стварэньне амэрыканскіх абаронных пунктаў паза межамі ЗША зьяўляюцца супярэчнымі з прынцыпамі Карты ЗН.

2. Запатрабаваньне ад усіх гаспадарстваў, што бяруць удзел у Карэйскай вайне, спыніць усякія варожыя дзеяньні, заключыць перамір'е й на працягу 10 дзён адцягнуць свае войскі на 38 паралелю. Усе замежныя збройныя сілы ўключна зь кітайскімі «дабраахвотнікамі» павінны на працягу трох месяцаў пакінуць карэйскую тэрыторыю.

3. Скліканьне не пазьней 1 чэрвеня 1952 г. сусьветнай канфэрэнцыі, якая-б занялася справай запраўднага раззбраеньня.

4. Заключэньне пакту міру пяці гаспадарстваў уключна з камуністычным Кітаем з тым, каб усе жадаючыя міру народы прыступілі да пакту.

Вышынскага Запраўдная цана аргумэнтаў

Ня трэба быць прафэсыянальным палітыкам, каб пабачыць, што хаваецца пад савецкімі аргумэнтамі.

Заходні плян носіць назву «Рэгуляцыя, абмежаваньне й зьмяншэньне ўсіх збройных сілаў і ўсяго ўзбраеньня». Вышынскі свой праект назваў «Мерапрыемствамі дзеля перамаганьня небясьпекі новай сусьветнай вайны й узмацненьня міру й прыязьні сярод усіх народаў». Мэта быццам тая самая. Але Захад падае запраўдны шлях, які да гэтай мэты можа прывесьці — кантролю й роўнае для ўсіх абмежаваньне збраеньняў коштам часьці собскага сувэрэнітэту. Вышынскі аднак такую кантролю адкідае, бо яна змусіла-б Савецкі Саюз прыпадняць ягоную зялезную заслону. Але некалькі год назад, калі Савецкі Саюз ня меў яшчэ атамнай бомбы, Саветы згаджаліся на такую кантролю пад умовай, што яна абыйме й амэрыканскую прадукцыю атамнае бомбы.

Вышынскі цьвердзіць, што Атлянтычны пакт супярэчыць належаньню ягоных партнэраў да Задзіночаных Нацыяў, але забываецца пры гэтым, што камінформ быў створаны перад Атлянтычным пактам. Захад запрапанаваў спатканьне вялікай чацьвёркі дзеля дасягненьня адпружаньня міжнароднай сытуацыі. Замест такога спатканьня Вышынскі дамагаецца заключэньня пакту міру пяці гаспадарстваў з удзелам камуністычнага Кітаю, таго Кітаю, які ў Карэі вядзе агрэсыўную вайну супраць гаспадарстваў, што мелі-б прыняць удзел у гэтым пакце. Вышынскі дамагаецца безадкладнага спыненьня ваенных дзеяньняў у Карэі й адцягненьня фронту на 38 паралелю ў той час, калі камісыя дзеля перамір'я прыходзіць да згоды ў справе вызначэньня дэмаркацыйнай лініі. Ён дамагаецца далей на працягу трох месяцаў вываду з Карэі ўсіх чужых збройнах сілай уключна зь кітайскімі «ахвотнікамі» ў той час, калі гэтых кітайскіх «ахвотнікаў» ніяк нельга адрозьніць ад чырвоных карэйцаў і калі збройныя сілы ЗН мусілі-б аддаліцца на цэлыя тысячы кілямэтраў, а ўзброеныя савецкім аружжам кітайскія масы знаходзіліся-б на самай карэйскай граніцы.

Усе масты спаленыя

Апошняя заява Вышынскага, у якой ён адкінуў мірную прапанову Захаду й выставіў свае дамаганьні, прыняцьце якіх абазначала-б поўную палітычную й мілітарную капітуляцыю Захаду, зьяўляецца вельмі вымоўнай і ў сваіх будучых выніках, на якія чакаць доўга ня прыдзецца, вельмі далёка ідучай. Яна абазначае, што Савецкі Саюз перакрэсьлівае ўсякія магчымасьці разладаваньня міжнароднага напружаньня, што Крэмль сьвядома й наважана пастанавіў спаліць усе масты, які маглі-б прывесьці хоцьбы навет да частковага паразумленьня, што панурая здань новай сусьветнай вайны няўхільна завісла над сьветам.

А на бліжэйшую мэту гэта абазначае, што Захад будзе змушаны яшчэ больш прысьпешыць свае абаронныя прыгатаваньні й яшчэ павялічыць і так ужо калясальныя тэмпы збраеньняў.

Заходняя прэса асьмельваецца навет цьвердзіць, што цяперашняя генэральная сэсыя ЗН ужо скончылася ў сваім пачатку. Ня гледзячы на тое, што на парадку дня гэтае сэсыі стаіць каля 80 розных пытаньняў, на разьвязаньне якіх нармальна патрэбна было-б некалькі месяцаў часу, аснаўныя аднак пытаньні, якія арганічна вяжацца із справай узаемадачыненьняў Захаду й Усходу, успомненай заявай Вышынскага, былі ўжо «разьвязаныя».

Апошняя заява Вышынскага можа аднак будзе мець і адзін добры вынік. Можа заходні сьвет перастане ўжо цешыць сябе надзеяй, што, а ну-ж, яшчэ неяк удасца паразумецца з Саветамі й прынамсі хоць адцягнуць мамэнт генэральнай пробы сілаў, можа ўжо пакіне пляны шуканьня новых спатканьняў із Сталінам, у чым толькі паніжае сваю годнасьць і прысыпляе пачуцьцё няўхільнай небясьпекі сярод сваіх масаў. Бо на праект францускага прэзыдэнта Орыёля й ангельскага прэм'ера Чэрчыля перагавораў із Сталінам, Вышынскі ня двузначны даў ужо адказ.

Алесь Крыга

Чытайце й пашырайце беларускую незалежніцкую газэту «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

Складайце ахвяры на Выдавецкі Фонд

Прадстаўніцтвы „Бацькаўшчыны“

ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ:

1. **У Бэльгіі:**
   Mr. Karas Leonid, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.
2. **У Ангельшчыне:**
   The Whiteruthenian Editorial Foundation 52, Penn Road, London, N. 7. England.
3. **У Францыі:**
   Mr. Symaniec Vladimir, 15, rue du Ltn. Boncour, Neuilly s/Seine, France.
4. **У ЗША:**
   Mr. B. Danilovich, 222 Suydam St. New Brunsvick, N. J., U. S. A.
5. **У Канадзе:**
   Mr. Joseph Corny, 270 Clinton Str. Toronto, Ont., Canada.
6. **У Аргентыне:**
   Asociacion Bielorusa en la Argentina calle Coronel Sayos 2981, 4 de Junio prov. Buenos Aires. Argentina.
7. **У Аўстраліі:**
   Mr. Jackievic Donat, 60 Fisher Street, East Brisbane, Q-ld, Australia.
8. **У Вэнэцуэлі:**
   Dudzickj Vladimir, Crucesita a San Miquel 74, Caracas, Venezuela.
9. **У Новай Зэляндыі:**
   Mr. Karanieuskj Marjan, Burns Izonsc, Mosgiel, New Zeeland.

Непасрэдна з гэтых прадстаўніцтваў просім суродзічаў выпісваць «Бацькаўшчыну» і там-жа разьлічвацца за газэту.

ЦАНА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ

1. ЗША . . . . 15 цэнтаў
2. Канада . . . . 15 цэнтаў
3. Вялікабрытанія . . . 1 шылінг
4. Францыя . . . . . . 40 франкаў
5. Аўстралія . . . . . . 1 шылінг
6. Аргентына . . . . . . 2 пэзо.
7. Бэльгія . . . . . . 5 франкаў

Ува ўсіх іншых краінах раўнавартасьць 15 цэнтаў ЗША за 1 эгзэмпляр.

З прычыны дэвізовых абмежаваньняў у Нямеччыне грошы за «Бацькаўшчыну» з усіх краінаў паза Нямеччынай просім перасылаць на наступны адрас:

**Mr. Jan Zaprudnik,
19, Place Hoover, Louvain, Belgique.**

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчамі або ініцыяламі аўтараў, могуць выражаць думкі, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

Кругловых Федора Федоровича и Варвару Сергеевну разыскивает Ольга Тихоновна Кудинова. Сообщать по адресу редакции «Голоса Народа».

Побежимова Федора Николаевича разыскивает отец. Знающих о его местопребывании и судьбе просят сообщить редакции «Голоса Народа».